

Обманець Людмила Олександрівна,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 34, м. Умань, Черкаська обл., 20300

ORCID id 0000-0003-0634-4333

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО- ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглядається сутність та зміст поняття «креативність», висвітлено складові креативності як компонента інструментально-виконавської підготовки, спрямованої на оволодіння майбутніми виконавцями творчими технологіями та формування в них зазначеного утворення. Виокремлено професійно важливі якості креативної особистості, що забезпечують її творчу активність. Важливе місце відводиться аналізу категорії «креативність» та стану окресленої проблеми у музично-педагогічних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. Аргументовано необхідність креативного розвитку студентів в процесі інструментально-виконавської підготовки, розкриваються характеристики, умови організації самостійної діяльності як передумови формування креативності студентів.

Ключові слова: інструментально-виконавська діяльність, креативність, фахова підготовка майбутніх фахівців.

Обманец Л.А.

Формирование креативности будущих специалистов в сфере творческого образования в процессе инструментально-исполнительской подготовки

В статье рассматривается сущность и содержание понятия «креативность», освещены составляющие креативности как компонента инструментально-исполнительской подготовки, направленной на овладение будущими исполнителями творческими технологиями и формирование у них указанного образования. Выделены профессионально важные качества креативной личности, обеспечивающие ее творческую активность. Важное место отводится анализу категории «креативность» и состояния обозначенной проблемы в музыкально-педагогических исследованиях отечественных и зарубежных ученых. Аргументирована необходимость креативного развития студентов в процессе инструментально-исполнительской подготовки, раскрываются характеристики, условия организации самостоятельной деятельности как предпосылки формирования креативности студентов.

Ключевые слова: инструментально-исполнительская деятельность, креативность, профессиональная подготовка будущих специалистов.

Obmanets L.O.

Development of future experts' creativity in the field of art education in the process of instrumental and performance training

The article examines the essence and the content of the concept of "creativity" and highlights the components of creativity as a component of instrumental and performance training aimed at mastering the future performers with creative technologies and development of their art education. Important professional qualities of creative personality, which ensures its creative activity, are singled out. The most important is the analysis of the concept of "creativity" and the following problems in musical and pedagogical research of national and foreign scientists. The necessity of creative development of students in the process of instrumental and performance training is argued, the characteristics, conditions for arrangement for independent activity as prerequisites for the development of students' creativity are revealed.

Creative activities in the field of music art requires the unanimous opinion of musicians, development of cultural emotions, fantasy, imagination, developed intuition, curiosity, ingenuity, the need for a fixed search of novelty, independence. The process of instrumental and performance training faces a constant search for expressive performance of musical works. Creative approach also gives the artist opportunity to find new ways of behavior, adapt to changing living conditions, optimal use of internal resources of personality.

Key words: *instrumental and performance activity, creativity, professional training of future specialists.*

© Обманець Л.О., 2017

Вступ. У процесі розвитку виконавської діяльності склалася певна система інструментальної підготовки музикантів. Особливої актуальності в цьому контексті набуває фахова підготовка майбутнього виконавця у галузі мистецької освіти як зберігача цінностей інструментального мистецтва, діяльність якого спрямована на самореалізацію творчого потенціалу особистості та донесення до слухачів різних музичних творів тощо. Це зумовлено різними цілями та завданнями майбутньої практичної діяльності фахівців відповідного профілю. Головною метою діяльності музиканта є власне виконання творів і найповніше розкриття перед слухачами їх художнього змісту. Тому одним з пріоритетних напрямків інструментальної підготовки майбутніх виконавців ми вважаємо формування їхньої креативності під час інструментально-виконавської підготовки.

Огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез тощо. Креативність розглядалася, як правило, з трьох сторін: як процес творчості, як його продукт і як властивість особистості. Л. Шрагіна, М. Меєрович доповнюють — креативне середовище. Цей термін був тісно пов'язаний з теорією Д. Гілфорда, який виокремлював у ній оригінальність, швидкість, гнучкість.

На думку Б. Ананьєва, креативність дає змогу ефективно використовувати наявні в арсеналі знання, уміння та навички в нових непередбачених ситуаціях для вирішення нестандартних професійних завдань [1, 137]. Завдяки креативності музикант-виконавець конструє нові засоби діяльності, відкриває нові для себе грані цього процесу. У музично-методичній науці під креативністю розуміють здатність суб'єкта до творчості, до конструктивного та нестандартного вирішення завдань, а також до усвідомлення власного досвіду.

Метою статті є визначення особливостей формування креативності майбутнього музиканта в процесі інструментально-виконавської підготовки та виявлення основних складових креативності як важливого компонента інструментально-виконавської підготовки.

Результати дослідження та обговорення. Формування креативності у майбутніх музикантів є важливим компонентом процесу

інструментально-виконавської підготовки. Для формування креативності як глибинної властивості, що виражається в оригінальному баченні проблеми, необхідно здійснювати системний непрямий формуючий вплив, тобто вплив через певний комплекс умов мікросередовища. «Занурення» музикантів до варіативного нерегламентованого середовища сприяє розвитку у них творчості, здібностей до самостійності, саморозвитку.

Практика музично-виконавського навчання має всі умови для того, щоб підняти педагогіку співробітництва до найвищої сходинки — співтворчості [4, 35].

Так, на думку Г. Ципіна, успішний професійний музично-виконавський розвиток студента можливий лише в тому випадку, коли він у змозі самостійно здобувати необхідні знання й уміння, без сторонньої допомоги орієнтуватися у багатогранних явищах музичного мистецтва [7, 168].

Креативність (*латин.* creatio — створення) — творча, новаторська діяльність [8]; новітній термін, яким окреслюються «творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і входять в структуру обдарованості як незалежний фактор» [9].

Так, креативний компонент впливає на розвиток художньо-творчих умінь (музично-виконавських, імпровізаційних), які, у свою чергу, формують професійно важливі якості — емпатію, артистизм, рефлексію, самостійність, творчу активність, ініціативність. Він стосується можливості не тільки споживати, а й діяти, творити, втілювати в життя власні переконання, містить орієнтири самореалізації особистості студента в процесі виконавської діяльності [5, 33].

Креативність передбачає творче переосмислення результатів сприймання і ґрунтується на індивідуально-особистісному підході до осягнення музично-стильових явищ, суб'єктивному відтворенні інтонаційно-стильової специфіки музичних творів, потребі виявлення в музиці духовноспівзвучних стильових рис, спроможності до становлення творчо-продуктивних, музично-стильових уявлень, здатності до оригінального втілення музично-стильових уявлень у процесі інтерпретації музичних творів.

Креативний компонент виражає здатність до досягнення, трансляції інновацій, трансформації їх відповідно до конкретної ситуації, а також спроможність створення інновацій у процесі фахової діяльності тощо. *Креативність* — це сукупність тих властивостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення в діяльності особистості. З цієї позиції найбільш точним було б обговорення не загальної та спеціальної обдарованості, а загальних та спеціальних моментів обдарованості, до яких належить креативність. Креативність розвивається в процесі діяльності, з'єднується з її провідними мотивами, виявляється як прагнення до самого процесу творчості, духовного поступу, самовираження та самоствердження.

Професійна значущість цієї якості підкреслюється тим, що в процесі її формування майбутній виконавець набуває здатності оперативно реагувати на зміни в художньо-музичному житті, враховувати і відображати їх у заняттях, сприяючи цим самим більш ефективному розвитку музичної і своєї духовної культури.

Отже, креативна особистість — це така особистість, яка має відповідні внутрішні передумови (особистісні утворення, нейрофізичні задатки, специфіку когнітивної сфери), що забезпечують її творчу активність, тобто не стимульовану ззовні

пошукову та перетворювальну діяльність, та володіє такими індивідуальними особливостями психічних процесів, як мислення, сприйняття, уява, відчуття, емоції, воля, пам'ять, увага, які сприяють досягненню творчих результатів у професійній підготовці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене нами дослідження дало можливість зробити висновок про те, що характерною властивістю наявності креативного компонента в підготовці музиканта-виконавця є високий рівень творчої активності, спрямованої на реалізацію музично-творчих здібностей у процесі сприйняття нового як духовної потреби особистості, що, у свою чергу, сприяє набуттю практичного досвіду. Означені властивості сприяють ефективному процесу підготовки майбутнього фахівця до професійної діяльності. Особливого значення вони набувають у процесі відтворення художньо-естетичного образу музичного твору.

Напрямок подальших досліджень ми вбачаємо в аналізі сучасного наукового фонду знань щодо проблеми формування креативності майбутніх фахівців у галузі мистецької освіти в процесі інструментально-виконавської підготовки на рівні змісту, форм і методів.

ДЖЕРЕЛА

1. *Ананьев Б.Г.* Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев. — СПб. : Питер, 2002. — 228 с.
2. *Гусейнова Л.В.* Инструментально-выполнительская творчество как засіб професійної підготовки педагога-музиканта / Л.В. Гусейнова // Наукові записки Ніжинського педагогічного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки. — Ніжин : НДПУ, 2002. — № 1. — С. 103–105.
3. *Зеер Э.Ф.* Влияние уровня креативности на преодоление барьеров профессионального развития педагогов / Э.Ф. Зеер, Л.С. Попова // Образование и наука. — 2012. — № 1. — С. 94–106. — DOI: 10.17853/1994-5639-2012-1-94-106.
4. *Каузова А.Г.* Гуманно-личностный подход и развивающие тенденции в фортепианно-исполнительском обучении / А.Г. Каузова // Преподаватель. — 1999. — № 4. — С. 33–36.
5. *Падалка Г.М.* Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. — К. : Освіта України, 2010. — 274 с.
6. *Сергеева Д.Н.* Развитие креативности педагогов в процессе разрешения конфликтов / Д.Н. Сергеева // Образование и наука. — 2016. — № 5. — С. 107–122. — DOI: 10.17853/1994-5639-2016-5-107-122.
7. *Цыпин Г.М.* Музыкально-исполнительское искусство: теория и практика / Г.М. Цыпин. — СПб. : Алетей, 2001. — 320 с.
8. *Torrance E.P.* Guiding Creative Talent — Englewood Cliffs. — NY: Prentice-Hall, 1964.
9. *Torrance E.P.* The Torrance Test of Creative Thinking: Technical-norm manual. III, 1974.

REFERENCES

1. *Ananiev B.G.* Chelovek kak predmet poznaniia [Human as Object of Cognition]. B.G. Ananiev. — SPb. : Piter, 2002. — 228 s.
2. *Huseinova L.V.* Instrumentalno-vykonavska tvorchist yak zasib profesiinoi pidhotovky pedahoha-muzykanta [Instrumental and Performance Art as a Means of Professional Training of Teacher-Musician]. L.V. Huseinova // Naukovi zapysky Nizhynskoho pedahohichnoho universytetu im. Mykoly Hoholya: Seriya Psykholoho-pedahohichni nauky. — № 1. — Nizhyn : NDPU, 2002. — S. 103–105.

3. *Zeer E.F., Popova L.S.* Vliianie urovnia kreativnosti na preodolenie barierov professionalnogo razvitiia pedagogov [Influence of Creativity Level on Overcoming the Barriers of Teachers' Professional Development]. *E.F. Zeer, L.S. Popova // Obrazovanie i nauka.* — 2012. — № 1. — S 94–106. — DOI: 10.17853/1994-5639-2012-1-94-106.
4. *Kauzova A.G.* Gumanno-lichnostnyi podkhod i razvivaiushchiie tendentsii v fortepianno-ispolnitelskom obuchenii [Humanistic and Personality-Oriented Approach and Developed Trends in Piano-Performance Training] // *Prepodavatel.* — 1999. — № 4.— S. 33–36.
5. *Padalka H.M.* Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Pedagogy of Arts (Theory and Methods of Teaching Art Disciplines)]. Halyna Mykytivna Padalka. — K. : Osvita Ukrainy, 2010. — 274 s.
6. *Sergeeva D.N.* Razvitie kreativnosti pedagogov v protsesse razresheniia konfliktov [Development of Teacher's Creativity in the Process of Conflict Resolution]. *D.N. Sergeeva // Obrazovanie i nauka.* — 2016. — № 5. — S. 107–122. — DOI: 10.17853/1994-5639-2016-5-107-122.
7. *Tsylin G.M.* Muzykalno-ispolnitelskoie iskusstvo: teoriia i praktika [Music and Performance Art: Theory and Practice]. *G.M. Tsylin.* — SPb. : Aleteiia, 2001. — 320 s.
8. *Torrance E.P.* Guiding Creative Talent — Englewood Cliffs. — NY: Prentice-Hall, 1964.
9. *Torrance E.P.* The Torrance Test of Creative Thinking: Technical-norm manual. III, 1974.